

Громадська організація «Правовий світ»

**МАТЕРІАЛИ МІЖНАРОДНОЇ
НАУКОВО-ПРАКТИЧНОЇ
КОНФЕРЕНЦІЇ**

**«СТАНОВЛЕННЯ ГРОМАДЯНСЬКОГО
СУСПІЛЬСТВА В УКРАЇНІ: НОРМАТИВНО-
ПРАВОВЕ ПІДГРУНТЯ»**

1–2 травня 2020 р.

Дніпро, 2020

УДК 347.471.03(477)(063)
С76

С76 **Становлення громадянського суспільства в Україні: нормативно-правове підґрунтя:** Матеріали міжнародної науково-практичної конференції, м. Дніпро, 1–2 травня 2020 р. – Дніпро: ГО «Правовий світ», 2020. – 160 с.

У матеріалах зібрані тези доповідей, які були подані учасниками Міжнародної науково-практичної конференції **«Становлення громадянського суспільства в Україні: нормативно-правове підґрунтя»** (м. Дніпро, 1–2 травня 2020 р.).

НАПРЯМ 4. ТРУДОВЕ ПРАВО; ПРАВО СОЦІАЛЬНОГО ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ

МАТЕРІАЛЬНА ВІДПОВІДАЛЬНІСТЬ СТОРІН ТРУДОВОГО ДОГОВОРУ

Вашко Я. І...... 72

БЕЗРОБІТТЯ В УКРАЇНІ ТА СВІТІ ЯК ОДИН ІЗ НАСЛІДКІВ «COVID 19»

Губська Н. А...... 75

ПІЛЬГОВЕ ПЕНСІЙНЕ ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ: НОВАЦІЇ ТА ПЕРСПЕКТИВИ

Орловський О. Я...... 78

ІНСТИТУТ ТРУДОВОГО ДОГОВОРУ: ВИЗНАЧЕННЯ НОВИХ ТЕНДЕНЦІЙ

Прогонюк Л. Ю...... 81

НАПРЯМ 5. АДМІНІСТРАТИВНЕ ПРАВО І ПРОЦЕС; ФІНАНСОВЕ ПРАВО; ІНФОРМАЦІЙНЕ ПРАВО

ВПЛИВ ЄВРОПЕЙСЬКОЇ ІНТЕГРАЦІЇ УКРАЇНИ НА ФОРМУВАННЯ ДЖЕРЕЛЬНОЇ БАЗИ АДМІНІСТРАТИВНОГО ПРАВА

Бурятова В. О...... 86

ПРІОРИТЕТИ ТА СУПЕРЕЧНОСТІ РОЗВИТКУ СПІВРОБІТНИЦТВА УКРАЇНИ З СНД У МИТНІЙ СФЕРІ

Ковтун П. С...... 90

ДО ПИТАННЯ ПРО ДЕЛІКТНИЙ СТАТУТ ІНОЗЕМЦІВ ТА ОСІБ БЕЗ ГРОМАДЯНСТВА

Рубаненко А. М...... 94

ЮРИДИЧНІ ОСОБИ ЯК СУБ'ЄКТИ ІНФОРМАЦІЙНОЇ ДІЯЛЬНОСТІ

Сугоняко Н. В...... 99

ВІДШКОДУВАННЯ МАЙНОВОЇ ШКОДИ, ЗАПОДІЯНОЇ АДМІНІСТРАТИВНИМ ПРАВОПОРУШЕННЯМ

Шморгун В. В...... 102

СПОСОБИ КОНТРОЛЮ ЗА ДІЯЛЬНІСТЮ СУДОВИХ ОРГАНІВ

Тильчик В. В., Ясковець О. В...... 105

5. Варналій А.О. Аналіз динаміки рівня безробіття в Україні/ *Статистика – інструмент соціально- економічних досліджень: збірник наукових студентських праць*. 2017. Вип. 3. Ч. I. С. 90-96.

ПІЛЬГОВЕ ПЕНСІЙНЕ ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ: НОВАЦІЇ ТА ПЕРСПЕКТИВИ

ОРЛОВСЬКИЙ О. Я.

*кандидат юридичних наук,
доцент кафедри приватного права*

*Чернівецький національний університет імені Юрія Федьковича
м. Чернівці, Україна*

Трансформація пенсійного забезпечення не може не торкатись такої важливої сфери, як пільгові пенсії за віком. До сьогодні, на жаль, не вирішене питання зі зміною механізму фінансування даних пенсій, переведення їх із площини відповідальності Пенсійного фонду та держави у сферу відповідальності роботодавця, який використовує працю осіб у шкідливих умовах праці. У цьому контексті важливим кроком до вирішення проблеми пільгового пенсійного забезпечення є введення механізму професійного пенсійного страхування. Воно ґрунтується на відповідальності роботодавця за більш раннє зниження працездатності особи внаслідок зайнятості тривалий час у шкідливих умовах праці.

Пільгові пенсії є додатковими пенсійними виплатами, фінансування виплату яких покладено на всіх осіб, які сплачують єдиний внесок на загальнообов'язкове державне пенсійне страхування. На думку М.М. Шумила, солідарна пенсійна система сьогодні не є одноманітним набором нижчого рівня, якими виступають пенсійні правовідносини. Тому науковець виділяє загальне та спеціальне пенсійне забезпечення [1, с. 509]. С. Сільченко виокремлює наступні ключові особливості спеціального пенсійного забезпечення: по-перше, існує визначене коло осіб, наділених спеціальним правовим статусом, пов'язаним із можливістю отримувати пенсійне забезпечення у більш пільговому порівняно з пересічними громадянами режимі; по-друге, саме пенсійне забезпечення передбачає наявність нетипових видів пенсій, які не передбачені системою пенсійного страхування, наприклад, за вислугу років, за особливі заслуги перед Україною; по-третє, умови і порядок пенсійного забезпечення мають суттєві особливості, які визначають зміст пенсійних правовідносин, потребують більш складних юридичних фактів для їх виникнення; по-четверте,

розміри спеціальних пенсійних виплат, як правило, є значно більшими порівняно з тими, які гарантує загальне пенсійне забезпечення; по-п'яте, часто для виплати спеціальних пенсій передбачається кілька джерел або встановлюється спеціальний порядок їх фінансування [2].

Вчені підкреслюють, що існування спеціального або пільгового пенсійного забезпечення зумовлене регуляторним впливом принципу диференціації умов і норм соціального забезпечення залежно від певних соціально значущих факторів [3, с. 147]. Таким чином, специфіка пільгового пенсійного забезпечення полягає в особливих умовах, характері та тривалості роботи, а також наявності та тривалості спеціального стажу, який дає право працівникам на призначенні пенсії за віком на пільгових умовах, іншими словами, право більш раннього виходу на пенсію порівняно з іншими працівниками. Тому пільгове призначення пенсій пов'язується з виконанням роботи у певних умовах (складних або шкідливих) [4].

Зниження професійної працездатності внаслідок зайнятості у шкідливих та важких умовах праці є визначальною підставою пільгового пенсійного забезпечення за віком. Втрата працездатності відбувається з незалежних від застрахованої особи причин, вона є прямими наслідком праці в особливих умовах, створених роботодавцем. Виконання цих робіт прямим чином впливають на стан здоров'я працівника і, як правило, призводять до втрати здатності виконувати роботу за професією до настання віку, що дає право на пенсію за віком.

На думку І.Ю. Михайлової, визначення професійної працездатності полягає у встановленні відповідності або невідповідності між можливостями організму і роботою, яку повинен виконувати працівник. У такий спосіб оцінюється стан організму людини, що впливає на його здатність до інтенсивності праці, і у зв'язку з цим на можливість компенсації втраченого заробітку шляхом виплати пенсії. Слід підтримати позицію вченої, що зниження пенсійного віку пов'язане з втратою професійної чи загальної працездатності й саме залежність між пенсією, непрацездатністю і втратою з цієї причини заробітку додає оцінці працездатності і встановленню того чи іншого виду непрацездатності значення ознаки, що є класифікуючою для розподілу пенсій і визначення їх соціального призначення [4].

Законодавчі новачі у сфері пільгових пенсій за віком були запроваджені Законом України «Про внесення змін до деяких законодавчих актів України щодо пенсійного забезпечення» від 2 березня 2015 року № 213-VIII. Відповідно до пояснювальної записки до даного законодавчого акту він був прийнятий з метою стабілізації фінансового стану бюджету Пенсійного фонду України та удосконалення окремих положень стосовно пенсійного забезпечення. Правову оцінку таким нововведенням дав Конституційний Суд України. Відповідно до Рішення Конституційного Суду України від 4 червня 2019 року № 2-р/2019 зміна умов призначення пенсій особам, які

належать до певної категорії працівників, з урахуванням наявності відповідного стажу роботи, призвела до такого нормативного регулювання призначення пенсій, яке суттєво вплинуло на очікування вказаних осіб, погіршило їх юридичне становище стосовно права на призначення пенсій [5]. У Рішенні Конституційного Суду України справі № 1-5/2018(746/15) від 23 січня 2020 року підкреслюється, що підвищення пенсійного віку та страхового стажу як умов пільгового пенсійного забезпечення нівелюють сутність права на соціальний захист, не відповідають конституційним принципам соціальної держави [6]. Це надзвичайно важливі положення, які спрямовані на гарантування пенсійних прав осіб, які працюють в особливих умовах та за особливими професіями.

М.М. Шумило справедливо наголошує що пенсійне забезпечення за вислугу років ще не вичерпало своїх можливостей і сприяє принципу єдності та диференціації пенсійного забезпечення, але у окремих випадках потребує свого удосконалення, особливо в питанні суб'єктного складу, а також обґрунтованості того спеціального стажу, який визначений законодавством. Однак зміни у цій сфері мають бути достатньо обґрунтованими, здійснюватися поступово, обачно й у заздалегідь обміркований спосіб, базуватися на об'єктивних критеріях, бути пропорційними меті зміни юридичного регулювання, забезпечувати справедливий баланс між загальними інтересами суспільства й обов'язком захищати права людини, не порушуючи при цьому сутності права на соціальний захист [7, с. 92].

На нашу думку, реформування пільгового пенсійного забезпечення за віком повинна ґрунтуватись на ретельно обдуманій стратегії, яка не повинна призводити до обмеження права людини на соціальний захист. Тут варто виходити з позицій Конституційного Суду України, який враховує те, що законодавець, змінюючи відносини у сфері пенсійного забезпечення з метою удосконалення соціальної політики держави шляхом перерозподілу суспільного доходу, не може забезпечити людину від зміни умов її соціального забезпечення. Зміни у цій сфері мають бути достатньо обґрунтованими, здійснюватися поступово, обачно й у заздалегідь обміркований спосіб, базуватися на об'єктивних критеріях, бути пропорційними меті зміни юридичного регулювання, забезпечувати справедливий баланс між загальними інтересами суспільства й обов'язком захищати права людини, не порушуючи при цьому сутності права на соціальний захист [5].

ЛІТЕРАТУРА

1. Шумило М. М. Реформування пенсійної системи України : нові виклики – старі проблеми // Актуальні проблеми трудового права і права соціального забезпечення : тези доп. і наук. повідомл. учасн. V Міжнар. наук.-практ. конф. (Харків, 27-28 верес. 2013 р.) / за ред. В. В. Жернакова. Х. : Право, 2013. С. 509-513.

2. Сільченко С. Система пільгового пенсійного забезпечення в Україні. URL : http://dspace.nlu.edu.ua/bitstream/123456789/10542/1/Silchenko_463-467.pdf

3. Право на пенсію та його реалізація за сучасним законодавством України: довідник / Н. М. Хуторян, М. М. Шумило, Я. В. Сімутіна, М. П. Стадник та інші : за наук. ред. Н. М. Хуторян, М. М. Шумила. К.: Юридична думка, 2012. 208 с.

4. Михайлова І. Ю. Поняття та умови пільгового пенсійного забезпечення. URL : <http://www.univer.km.ua/visnyk/1578.pdf>

5. Рішення Конституційного Суду України у справі № 1-13/2018(1844/16, 3011/16) від 4 червня 2019 року № 2-р/2019. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/va02p710-19#n3>

6. Рішення Конституційного Суду України у справі № 1-5/2018(746/15) від 23 січня 2020 року. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/v001p710-20>

7. Пенсійні правовідносини в Україні: монографія / Н. М. Хуторян, Я.В. Сімутіна, М. П. Стадник, А. А. Ширант, М. М. Шумило; відп. ред. Н. М. Хуторян, Я. В. Сімутіна. К.: Вид-во «Юридична думка», 2013. 276 с.

ІНСТИТУТ ТРУДОВОГО ДОГОВОРУ: ВИЗНАЧЕННЯ НОВИХ ТЕНДЕНЦІЙ

ПРОГОНІЮК Л. Ю.

*кандидат юридичних наук, доцент,
доцент кафедри публічного управління та адміністрування
і міжнародної економіки*

*Миколаївський національний аграрний університет
м. Миколаїв, Україна*

Трудовий договір – центральний інститут трудового права. Він виступає важливим складником правової взаємодії працівника та роботодавця у процесі реалізації права на працю, яке закріплене в Конституції, забезпечується, гарантується та захищається державою. За роки економічних реформ істотно загострилися численні проблеми, пов'язані з формуванням в Україні нової концепції трудового договору. Це зумовлене тим, що правове регулювання застосування найманої праці в умовах активної побудови ринкової економіки має свою специфіку, і це має знайти своє відображення у правових нормах.

Вчені-правознавці зробили істотний внесок у вивчення методологічних та теоретичних проблем трудового договору. Їх